

uitspraken te constateeren¹¹⁾. Maar als geheel genomen, bleeden zijn werken een bepaald systeem van levens- en wereldbeschouwing.

In dit systeem nu neemt de wetenschap een groote plaats in. Kuypers had diepe bewondering voor de wetenschap en gaf aan haar in zijn gedachtengang een integrale plaats.

Voor al methodisch kent hij haar een voornaamste plaats toe. Dat blijkt b.v. wanneer men een onderzoek instelt naar Kuypers idee betreffende de z.g. gereformeerde beginselen. De Francke heeft daar in zijn referaat voor het Amersfoortsche Congres een breede studie van gemaakt. En daaruit blijkt, dat Kuypers de gereformeerde beginselen vervat ziet in de eerste plaats in de gereformeerde belijdenis. Maar in die niet alleen. Ook de geschriften van calvinistische theologen en wijsgeeren behooren tot de kenbron der beginselen. Vooral de beginselen, welke gelden op het gebied van staatkunde en maatschappijleer zijn niet in de belijdenis, maar in de geschriften der calvinisten te vinden. Het zou dan voorts de taak van de Kerk als organisme zijn deze beginselen op te sporen. Daarmede bedoelt Kuypers niet onduidelijk de Vrije Universiteit, het wetenschappelijk centrum van het Calvinisme. Zij, de calvinistische wetenschapsmensen van dezen tijd, hebben vooral de taak het gereformeerde volk voor te gaan in het doorlichten van de Schrift en van de gereformeerde beginselen. Zoo schuift hij de wetenschap als het ware in, tusschen de Schrift en de geloovigen, die hun roeping in het leven willen nakomen. De wetenschappelijk gevormde denker gaat tot de bronnen en reikt, wat hij uit de bronnen put, aan de calvinistische strijders over¹²⁾.

Deze instelling t.o.v. de wetenschap is mede een van de oorzaken geweest, dat de wetenschappelijke bestudeering van de theologie en wijsbegeerte in onze Kerken zulk een gezag heeft gekregen. Zoozeer boeide het systeem van Kuypers de geesten, dat men spoedig het verschil uit het oog verloor tusschen de stellingen der wetenschap en de belijdenis van de Kerk. De nadere toetsing van de vruchten der wetenschap aan Schrift en belijdenis begon al spoedig te ontbreken. Wel is er in die richting nog een poging gedaan. Mannen als Bavinck en Bouwman hebben gereageerd op Kuypers constructie van de z.g. beginselen en het is vooral Lindeboom geweest, die niet opgehouden heeft te waarschuwen voor de doodelijk gevaarlijke overschatting van de soevereine wetenschap. In zijn rede in 1894, gehouden bij de overdracht van het rectoraat aan de Theologische School, waarschuwt hij op zijn bekende, scherpe en tegelijk diep ernstige manier, tegen de overschatting van de wetenschap. „Zoodra de Godgeleerdheid hare eigene, hooge, heilige plaats inruilt voor de nevenschikking van alle menselijke wetenschappen, is, zou ik zeggen, haar licht reeds aan het tanen, haar bloed aan 't bederven, haar doodelijke hartkwaal begonnen. Van heeler harte zou ik wenschen, geheel en al mij hierin te vergissen. Doch, openhartig gesproken, die leer van een „tweeërlei Theologie“ (door Kuypers in zijn Encyclopaedie ontwikkeld, R. H. B.) kan ik niet anders dan hoogst bedenkelijk achten. De zoogenaamde „Souvereiniteit der Wetenschap“, waarmede zij in 't nauwste verband staat, schijnt mij toe meer uit den gedachtenkring van Cartesius en Spinoza dan uit het Woord Gods te zijn ontsproten“¹³⁾. Maar de reactie uit den ouden Christelijken Geref. kring, een enkele maal ook wel door bijmotieven vertroebeld, is genegeerd en weldra vergeten.

Daarmede was het systeem van Kuypers spoedig oppermachtig geworden. Het werd na den dood van den ontwerper gecodificeerd en voor kritiek practisch onaanastbaar verklaard. Tal van leidraden hielpen het voorts populariseeren en zoo was tegen het einde van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw een levens- en wereldbeschouwing ontworpen en gecodificeerd op basis waarvan het geheele gereformeerde leven in ons vaderland werd ingericht.

R. H. BREMMER.

¹¹⁾ Dr S. J. Ridderbos, De Theologische Cultuurbeschouwing van Abraham Kuypers, Kampen, 1947, pag. 87. Ridderbos constateert een tegenstrijdigheid tusschen Kuypers constructie van de gemeene gratie en die van Christus' koningschap, en hij concludeert: „Wij achten het niet mogelijk deze tegenover elkaar staande uitspraken te verzoenen“. O.i. is echter Christus' koningschap niet met het begrip van de gemeene gratie in overeenstemming te brengen vanwege de onhoudbaarheid van dit begrip zelf. Zie voorts het tweede gedeelte van deze studie.

¹²⁾ Referatenbundel Congres van Gereformeerden, pag. 72-73. Zie voorts wat Dr Francke in Ons Politieuma aanhaalt over Kuypers idee van het z.g. moeder-beginsel waaruit de andere beginselen moesten worden afgeleid.

¹³⁾ Godgeleerden, Heusden, 1894, Rectorale Rede van L. Lindeboom op den 39sten jaardag van de Theol. School, pag. 33. Lindeboom houdt in deze rede met kracht vast aan de stelling, dat iedere geloovige Godgeleerde is. „Van de daken moet het worden gepredikt, zóó dat ook de minst kundige het versta en zich geroepen voele om dit pand te verdedigen, dat elke geloovige een geestelijk mensch en daarom een Godgeleerde is; en dat ieder die daarop iets afdingt, in de theorie of in de practijk, het lichaam van Christus te na komt, Gods oogappel kwetst“. Lindeboom heeft meer dan iemand anders doorzien het gevaarlijke van den wijsgeerigen achtergrond van Kuypers constructies. Hij sprak zelfs over de bekeering van Kuypers en de zijnen. „Of er hoop is op zulk een bekeering van zoo voornamste mannen? Wat onmogelijk is bij de menschen, is mogelijk bij God“. (Bewaart het Pand U toevertrouwd).

UIT DE SCHRIFT

De wijzen in hun arglistigheid gevat, 2

En als zij heengingen, zie, eenigen van de wacht kwamen in de stad en boodschapten den Overpriesters al de dingen, die geschied waren. Mattheus 28:11.

Het teeken van Jona, den profeet, was hun eenmaal toegezegd als boos en overspelig geslacht, omdat zij eigen ontrouw-gegens-den-HEERE trachtten te bedekken door de verdenking van onbetrouwbaarheid bij Jezus, zoodat zij Zijn woorden weigerden te aanvaarden. Zijn wonderteekenen aan den duivel toeschreven, en van Hem vergden een teeken uit den hemel, als het manna wonder in de woestijn. Toen had de Heiland hun voorzeggd, dat zij nog één teeken ontvangen zouden, en wel dat van Jona, den profeet. Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in den buik van den visch, alzoo zou de Zoon des menschen drie dagen en drie nachten zijn in het hart der aarde.

We nu dit teeken is het dan, dat hun tenslotte gegeven wordt. Het wordt hen medegedeeld door onverachte getuigen, welke omstandigheid zij bij de Nieuvietsen vóór hadden; moesten die dat verhaal van Jona's wonderbare zeereis in den buik van een visch immers maar gelooven op gezag van zijn eigen getuigenis, terwijl hij het hun niet eens van te voren had gezegd.

Jezus daarentegen had hun Zijn verrijzenis uitdrukkelijk voorzeggd, en er aan toegevoegd, dat zij zou plaats hebben op den derden dag na Zijn begrafenis. En zij zelf waren het geweest, die Hem den dood hadden ingejaagd; die ook Zijn dood lichaam secuur hadden weggeborgen in een verzegeld en streng-bewaakt graf. En nu kregen zij juist van de mannen, die er voor waken moesten, dat Jezus' woord zelfs geen schijnvervulling vinden zou, van hun eigen menschen, die hun volste vertrouwen hadden, te hooren, dat de hemel zich met Jezus' graf had ingelaten, dat de krachten der toekomstige eeuw zich hadden doen gelden, en Jezus' woord zijn volle vervulling gevonden had.

Wij zijn zoo spoedig geneigd, wanneer wij hooren van Jezus' verschijningen aan Zijn discipelen, aan degenen, die in Hem hadden geloofd, te vragen: waarom heeft Jezus zich niet eens aan de Overpriesters en Ouderlingen, aan de Farizeën en Schriftgeleerden vertoond, en hen met de stukken overtuigd, met de teekenen van de spijkers in handen, voeten en zijde, dat Hij waarlijk was de gekruisigde, maar opgestane Heer?

Doch wij verstaan dan niet, dat zintuiglijke waarneming zonder meer nooit tot geloof leiden kan. Dat bovendien Jezus' eigen werk-bij-Zijn-eerste-komst-hier-op-aarde was volbracht, ook ten aanzien van de geestelijke leidslieden van Israël. En wij vergeten Jezus' woord, aan Abraham in den mond gelegd aangaande de broers van den rijken man uit de gelijkenis: zij hebben Mozes en de profeten, dat ze die hooren; indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij, ook al ware het, dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten zeggen.

Trouwens, konden zij geloofwaardiger getuigen vinden dan deze soldaten, wier rapport in hun doodelijke ontsteltenis onweerlegbare bevestiging vond? De waarheid daarvan stond hun op het gelaat te lezen.

Neen, indien zij ook dit getuigenis niet wilden aanvaarden, dan was het zonneklaar, dat niet onmacht, maar onwil hen weerhield Jezus als den Christus te belijden.

En zoo hooren wij hier het lachen Gods in dat stotterende rapport van die heldhaftige soldaten, buiten adem van het loopen, en vaalbleek als waren zij levende lijken. Zijn dat die kranige kerels, die Jezus in Zijn Zelfovergave te bespotten waagden; die een weerloos man durfden spuwen in het gelaat? Zijn zij zóó spoedig uit het veld geslagen, en zijn ze zóó doodsbenuwd zelfs voor één enkelen engel, van wie Jezus er legioenen tot Zijn beschikking heeft?

O, wat schaterlacht het in den hooge!

Maar wij hooren hier niet alleen het lachen des hemels over die dappere soldaten met hun zielige figuur, doch niet minder ook over die wijze, uitgeslapen Overpriesters met hun Raad, gevangen als ze zitten in hun arglistigheid.

Ontwikkelingsidee in de pluriformiteitsleer?

[Verleden week bleef 't slotgedeelte staan wegens plaatsgebrek. We geven thans dit slot; gemakshalve kiezen we een nieuw opschrift. De (I) onder den titel van verleden week kan dus vervallen. K. S.]

En dan is er nog iets. Er is nog een vraag, die wij als één der voornaamste, zoo niet als de voornaamste der kernvragen in dit geding zien. We bedoelen de belangrijkste en principiële kwestie, of de beweerde pluriformiteit een moment van „ontwikkeling“ is, ja dan neen.

Ieder weet, dat óók hierop door meer dan één toestemmend geantwoord wordt. Dr V. Hepp heeft eenmaal verklaard, dat Kuypers en Bavinck aan de z.i. oude leer der pluriformiteit een „nieuw element“

Zij, die al hun best hebben gedaan, dat niet eenig getuigenis van Jezus' opstanding kans van slagen zou kunnen hebben, ja, die gedaan hebben wat zij konden om zulk een getuigenis-zelf onmogelijk te maken, zij zijn de eersten, die het getuigenis daarvan in Jeruzalem te hooren krijgen. En dat niet van discipelen van aien grooten „verleider“, zooals zij Jezus betitelden, neen, maar Nota Bene door de mannen, die zij hadden uitgekozen, om een eventueel dergelijk getuigenis te helpen den kop indrukken.

Hadden zij nu maar géén wacht bij het graf gezet. Nu hebben zij van die hulp meer last dan gemak. Hebben zij immers zelf de heidenen als onbevooroordeelde getuigen erbij gehaald. Stel-je-voor, wanneer die wachters Jeruzalem ingingen en ruchtbaar maakten hetgeen zij in den hof van Jozef van Arimathea hadden meegemaakt.....

Hóórt ge het, het spotlachen Gods in den hooge over die listige lagenleggers om de discipelen bij eventuele poging tot diefstal van Jezus' lijk te vangen, waar zij van Hem gevangen werden in hun eigen netten?

Paschen, Paschen,
dwaze mannen
dachten Hem in 't
graf te spannen
met Pilatus' zegelmerk.
Paschen, Paschen,
ijdel werk,
ijdel waken,
God almachtig
is verzezen
eigenkrachtig
Hallelujah
dóór een steen
eer de zonne in
't Oosten scheen.

Die spotlach Gods moge aanstekelijk werken op ons, opdat wij het weten, dat, hoe ook de satan en zijn rijk met intrigeeren en geweldpleging zich ooit tegen Christus Jezus en Zijn Kerk te weer moge stellen, en de ongodisten den Opgestane en Eeuwig levende in Zijn volgelingen mogen bekampen als ware Hij dood, de HEERE onze God eenmaal op Zijn tijd de waarheid van het getuigenis der opstanding van Jezus Christus, onzen Heer, in Zijn wederkomst op de wolken bevestigen zal, zoodat zij er niet meer onder vandaan komen kunnen; zij er zich ook niet meer onder vandaan liegen kunnen, want..... de boeken, d.i. de consciëntien zullen geopend worden, en dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen voor allen ontdekt worden. Zoodat zij overwonnen zullen worden door het getuigenis van hun eigen gewetens. (N.G.B. art. 37).

Zal echter die spotlach Gods zoo op ons aanstekelijk kunnen werken, dan zullen wij dit Godswoord moeten aanvaarden in geloof. Dit Godswoord, dat ons óók zegt, dat wij aan de teekenen der tijden genoeg zullen hebben, als door God Zelf ons voorzeggd. Dat wij ze zullen moeten zien in het licht der Goddelijke profetie als voorboden van Christus' wederkomst, met de opwekking toch te waken als de getrouwe dienstknechten, die de komst van hun Heer verbeiden. En dat wij ons niet zullen laten verleiden God te verzoeken in het afvergen van een teeken naar onze eigen kortzichtige gedachten en eigenzinnige begeerten, om eerst daarna en daarnaar de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van Zijn Woord af te meten.

Wanneer wij b.v. niet willen gelooven, dat Christus Jezus ook vandag Zijn Kerk regeert en het heetel bestuurt, tenzij Hij niet spoedig daarvan blijf geeft op een wijze, welke ons dienstig en noodzakelijk voorkomt, dan zullen wij al onze levensdagen tevergeefs daarnaar blijven uitzien; zullen ook de van-God-gegeven teekenen der tijden ons niet toespreken, doch zal ook ons slechts één teeken overblijven, gelijk het Jona-teeken het boos en overspelig geslacht van Jezus' dagen, n.l. het teeken van den Zoon des menschen op de wolken des hemels.

Maar dan zal dit ook voor óns te laat zijn, gelijk het Jona-teeken voor het ongeloovig Israël. Dit zal óns dan evenmin tot geloof en bekeering brengen als dat van Jona den Joodschen Raad.

Groningen.

J. GROEN.

KERKELIJK LEVEN

hebben toegevoegd, n.l. dat de pluriformiteit een moment van ontwikkeling beteekent (Almanak N.D.D.D. 1934). Anderen daarentegen hebben juist tegen het denkbeeld van zulk een moment-van-ontwikkeling bezwaar ingebracht. Wij voor ons meenen, dat Hepp in dezen anders waardeert, ook uit een oogpunt van gereformeerd wijsgeerig denken, anders dan ditmaal recht is, met name wanneer hij verklaart, dat dit element „toch niet de kern der pluriformiteitsleer raakt“ en beter kon worden uitgeschied in het destijds door hem geleverde betoog. Wij echter gelooven, dat in elk tot de kern doordringend betoog nopens de pluriformiteitsleer de ontwikkelingsgedachte van primaire betekenis is.

En wij ge
element v
oogpunt
moet er
de plurif
als fase
Christus
Dat me
(ontwikke
dragen ni
langs erk
Jonker, '3

„Het zo
per's split
leantie, n
denkinstel
eind vorig

En dan
noot naa
katiën:

„De tau
zonder sp
Kuypers:
kerkforme
Zoolang
Hervorm
proces vol
het priest
Het die
kolossus
zijn deeler

Tot zoc
blad noer
In onze
uitspraak
Het be
heid“ uit

De tekst
overal in
is, daar
„lied der
(Gezang
heid stre
en ook w
ling van
zijn godd
vrijheid i
Nu gel
dat Kuyp
ben.

Of het
vriend“
te laten

Wij au
„Voorwo
preek in
„de gelo
komst in
maar hij
riode, die
tuiging e
precieshe
uit 1873.

En dit
Wie K
van 1873
Dat gel
(de kwes
teit.

Op bl.
zes gebr
over den
Slechte
toest
op zie
sprong,
(geen
beleid.
„blijkt“
schen g
Staat de
niet, zo
vroeg
Dat bete
en belid
overheid
lijdenis
haar z
zaam k
typische
redeneer
als reder
felte ver
de stell
spreekt,
het g
van S
tuurlijk
loof, id
wordt na
Intussche
haald, w
Dat g
We late
„denken
euw) m